

MARDİN İLİ MADEN VE ENERJİ KAYNAKLARI

Mardin ili maden çeşitliliği ve potansiyeli bakımından fakir illerimizdendir. İilde özellikle endüstriyel hammadde kaynakları yer almaktadır. Bunlardan en önemlileri başta fosfat olmak üzere çimento hammaddeleri, mermer ve kuvars kumu olarak sayılabilir.

Ülkemizde 1961 yılında hızlanan fosfat aramaları MTA tarafından yürütülmüş olup, bu çalışmalarda Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan fosfat yataklarımız ortaya çıkarılmıştır. Bu yataklardan en önemlisi Mazıdağı fosfat yataklarıdır. Mazıdağı bölgesinde Taşıt, Kasrık, Şemikan ve Akras fosfat yatakları olmak üzere 4 önemli yatak tespit edilmiştir. Bunlardan Taşıt fosfat yatağında % 8-15 P₂O₅ içeren düşük tenörlü kil-karbonat ganglı 260 milyon ton potansiyel rezerv tespit edilmiştir. Bu yatakların üretim maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle ekonomik görülmemektedir. Genel Müdürlüğümüz tarafından detay etütleri yapılan Mazıdağı-Kasrık-Şemikan Fosfat Yatakları'nda açık ve kapalı işletmeye uygun 75,5 milyon ton % 15-21 P₂O₅ içerikli işletilebilir sedimanter tip fosfat rezervi vardır. 1993 yılına kadar işletilen yatakta 68,2 milyon ton fosfat rezervi kalmıştır. Akras fosfatları ise glokoni tip olup % 8-15 P₂O₅ içermektedir. Demir ve alüminyum oksitlerce zengin 2,5-3 milyon ton fosfat potansiyeli bulunmaktadır. Zenginleştirmeye uygun olmayan bu fosfatlar asidik karakterli topraklarda öğütülerek doğrudan kullanılabilir. Ancak örtü kalınlığının fazla olması nedeniyle ekonomik değildir. Ülkemizde fosfat üreticisi tek kuruluş Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'dür. Mazıdağ bölgesindeki düşük tenörlü (% 15-21 P₂O₅) fosfatları değerlendirmek üzere 125.000 ton/yıl kapasiteli fosfat konsantre tesisi kurmuştur. Bu tesiste killi, silisli, oolitik, tip ham fosfatlar % 30'a kadar zenginleştirilmiştir. Ancak rezervin % 70-80 ini oluşturan karbonatlı fosfatlar bu tesiste mevcut teknoloji ile zenginleştirilememektedir. Bu tesis üretim maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle 1993 yılında faaliyetlerini durdurmuş olup özelleştirme kapsamındadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi jeolojik özellikleri nedeniyle endüstriyel hammadde oluşumları için uygun ortamlar içermektedir. Bu nedenle Genel Müdürlüğümüz son yıllarda bu bölgede endüstriyel hammadde aramalarına yönelik projeler yürütmüştür. Bu çalışmalar kapsamında Merkez ve Derik ilçelerinde iyi kalitede kaplama ve döşeme taşı için uygun nitelikte mermer olarak kullanılabilir özellikte kireçtaşı ve kumtaşı oluşumları tespit edilmiştir. Bunlardan Merkez-Yalımköyü sahasında mermer olarak kullanılabilir kireçtaşlarının görünür rezervi 47.317.737 ton, Derik-Çat-Telbesni sahasındaki mermer olarak kullanılabilir kumtaşlarının görünür rezervi ise 221.025.600 tondur. Ayrıca, Kızıltepe-Çimenli sahasında da %80.10-97.2 SiO₂, %0.45-1.60 Fe₂O₃ ve %0.8-5.90 Al₂O₃ tenörlü kuvars kumu tespit edilmiş olup, sanayinin bir çok sektöründe (gaz beton, döküm kumu v.d.) zenginleştirme yapmadan bu hali ile kullanılabilirliği belirlenmiştir.

Dargeçit ilçesi, Germav (Ilısu) sahasında 63.5°C sıcaklık ve 1.5 lt/sn debisi olan jeotermal kaynak yer almaktadır. Kaynağın 0.18 MW termal güce sahip olduğu tespit edilmiştir. Jeotermal alanın yeterli potansiyeli bulunmamasıyla birlikte alanda bulunan sıcak su kaynağının kaptajı yapılarak kaplıca amaçlı kullanılmaktadır.

FOSFAT

Mazıdağı Bölgesi: Genel Müdürlüğümüz tarafından % 8-15 P₂O₅ içeren düşük tenörlü kil-karbonat ganglı 260 milyon ton potansiyel rezervli Taşıt fosfat yatakları bulunmuştur. Bu yatakların üretim maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle ekonomik görülmemektedir. MTA tarafından detay etütleri yapılan Mazıdağı-Kasrık-Şemikan fosfat yataklarında açık ve kapalı işletmeye uygun 75,5 milyon ton % 15-21 P₂O₅ içerikli işletilebilir sedimanter tip fosfat rezervi vardır. 1993 yılına kadar işletilen yatakta 68,2 milyon ton fosfat rezervi kalmıştır. Akras fosfatları glokoni tip olup % 8-15 P₂O₅ içermektedir. Demir ve alüminyum oksitlerce zengin 2,5-3 milyon ton fosfat potansiyeli bulunmaktadır. Zenginleştirmeye uygun olmayan bu fosfatlar asidik karakterli topraklarda öğütülerek doğrudan kullanılabilir. Ancak örtü kalınlığının fazla olması nedeniyle ekonomik değildir.

URANYUM

Mazıdağı Sahası

Tenör : 55 ppm
Rezerv : 4.576 ton uranyum.

ÇİMENTO HAMMADDELERİ

Mardin ili civarında

Tenör :-
Rezerv : 16.000.000 ton muhtemel kireçtaşı.

MERMER (Mr)

Merkez-Yalınköyü mermer sahaları

Tenör : İyi kalite (kaplama ve döşeme taşı için uygun)
Rezerv : 47.317.737 görünür rezerv.

Derik-Çat-Telbesni mermer sahaları

Tenör : İyi kalite (kaplama ve döşeme taşı için uygun)
Rezerv : 221.025.600 ton görünür rezerv.

KUVARS KUMU (Kvsk)

Kızıltepe-Gürmeşe-Çimenli sahası

Tenör : % 80.1-97.2 SiO₂, % 0.45-1.60 Fe₂O₃
Rezerv : 17.501.594 ton görünür rezerv.

JEOTERMAL

İlisu'da 63,5 °C sıcaklıkta ve 1,5 lt/sn debili kaynak, kaplıca olarak işletilmektedir (MTA, 2005).